

ΘΕΑΤΡΟΝ

Βασιλικὸν Θέατρον: «Ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ἀσώτου» δράμα εἰς τέσσαρας πράξεις ὑπὸ Ἀριστ. Προβελεγγίου.

ΕἶΝΕ γνωστὸν τὸ φαιδρότατον ἀνέκδοτον: Ὅταν διὰ πρώτην φοράν ὁ κ. Προβελεγγίος ἀνέγνωσε τὸ χειρόγραφον τοῦ «Ἀσώτου» εἰς τοῦ Σουρῆ, κάποιος ἐκ τῶν λογιῶν ἀκροατῶν τὸν συνεβούλευσε νάποκόψη τὴν πρώτην πράξιν ἕνας ἄλλος τὴν δευτέραν, καὶ ἕνας ἄλλος τὴν τρίτην. Οὕτω, ἀπὸ τὸ δράμα αὐτὸ τὸ κατ' ἀρχὰς τρίπρακτον, δὲν θὰ ἔμενε. παρὰ μόνος ὁ τίτλος! Ὁ κ. Προβελεγγίος ἐγέλασε πρῶτος μὲ τὸ πάθημά του ἄλλὰ χωρὶς νάκούσῃ καμμίαν συμβουλήν, χωρὶς νάφαιρέσῃ καμμίαν ἀπὸ τὰς τρεῖς καταδικασμένας πράξεις, ἀπεναντίας προσέθεσε καὶ τετάρτην. Καὶ οὕτω βελτιωμένον καὶ ἐπηξημένον, μᾶς παρουσίασε τὸ ἔργον του εἰς τὸ Βασιλικόν, ὅπου εἶχεν ἀπὸ τὰς μεγαλητέρας ἐπιτυχίας.

Ὁ μῦθος δηλοῖ ὅτι τὰναγνώσματα «εἰς στενὸν κύκλον λογιῶν» εἶνε ὄλωσδιόλου περιττά, καὶ ὅτι τὸ μόνον κριτήριον τῶν θεατρικῶν ἔργων εἶνε αὐτὸ τὸ θέατρον, ἡ σκηνή, τὸ κοινόν... Κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶχα παρευρεθῆ τότε εἰς τοῦ Σουρῆ, κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶχα καταδικάσῃ εἰς θάνατον μίαν πράξιν καὶ ἂν ἔγραφα τότε, ἐκ τῶν ἐντυπώσεων μόνον τῆς ἀναγνώσεως, περὶ τοῦ δράματος, θὰ εἶχα τὰς μεγαλητέρας ἐπιφυλάξεις. Σήμερον ὅμως, μετὰ τὸν θρίαμβον τοῦ ἔργου, μετὰ τὴν παράστασιν ἢ ὅποια ἀπέδειξε ὅτι ὄλαι αἱ πράξεις *στέκονται* λαμπρά, — εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ὀμιλήσω περὶ αὐτοῦ ἀνεπιφυλάκτως. Ἡ «Ἐπάνοδος τοῦ Ἀσώτου» τοῦ κ. Προβελεγγίου εἶνε ἀπὸ τὰ ὠραία ἔργα τῆς θεατρικῆς μας φιλολογίας. Ὅχι διὰ τὴν ὑπόθεσιν, οὔτε διὰ τὴν σκηναίαν του τέχνην, οὔτε διὰ τὸ κοινωνικόν του θέμα, οὔτε διὰ τὴν ψυχολογίαν ἐνὸς πατρός, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ ἴσως τὴν βαθυτέραν οὐσίαν του. Ἀλλὰ διότι μεθ' ὄλα αὐτά, καὶ παρ' ὄλας τὰς τυχόν ἐλλείψεις του, τὰς τεχνικὰς ἢ οὐσιαστικὰς, ἔχει μέσα του κάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Προβελεγγίου, ψυχὴν ποιητοῦ. Εἶνε προπαντὸς ἔργον εἰλικρινές, γνήσιον, εὐσυνείδητον. Καὶ μόνον τὰ ἔργα τῆς ἐξόχου εἰλικρινείας ἀναδίδουν κάτι ὡς ρεῦμα ἠλεκτρικόν, τὸ ὅποιον ἐπηρεάζει ἀμέσως τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροατηρίου, καὶ ἀποκαθιστᾷ οὕτως οὐκ εἰς τὴν συγκατανάσασιν μεταξὺ τῶν δύο ψυχῶν, γεννᾷ τὸ μυστηριώδες ἐκεῖνο ἐνδιαφέρον, τὸ ἀνεξάρτητον τῆς *ὑπόθεσεως*, τὸ ὅποιον γίνεται βαθμηδὸν ἐνθουσιασμός καὶ ἐξαφαιρᾷ τὴν ἀληθῆ ἐπιτυχίαν.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος ἐν συντόμῳ εἶνε ἡ ἑξῆς: Ὁ Γεῶργος Γόρις εἶνε ὁ ἄσωτος υἱός. Ἐσπατάλησε μεγάλα ποσὰ εἰς τὴν Εὐρώπῃ, ὅπου ἐπῆγε νὰ σπουδάσῃ, καὶ ἠνάγκασε τὸν πατέρα του νὰ ὑποθηκεύσῃ τὸ κτήμα του διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη τοῦ υἱοῦ του. Τὸ κτήμα αὐτὸ ὁ γέρον - Γόρις τὸ λατρεύει τόσο, ποῦ δὲν εἰξεύρει κανεὶς ἂν δὲν εἶνε ἡ μόνη του εἰς τὸν κόσμον λατρεία. Ἐν τούτοις ἀγαπᾷ καὶ τὸν υἱόν του, καὶ τοῦ συγχωρεῖ προθύμως ὄλας τὰς παρεκτροπάς, καὶ τὸν ὑποδέχεται ἐπιστρέφοντα μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας. Ὁ Γεῶργος εἶνε ἀνὴρ, ὠρμος πλέον, πεπειραμένος, μὲ ιδεὰς ἰδικὰς του, μὲ *χαρακτήρα*, καὶ ὑπόσχεται εἰς τὸν πατέρα του ὅτι διὰ τῆς ἐργασίας θανάκτιση τὸ σπαταληθὲν χρήμα καὶ θὰ ἐλευθερώσῃ τὸ πατρικὸν κτήμα ἀπὸ τὴν καταθλιπτικὴν ὑποθήκην. Ἀλλ' ἰδοὺ, ὅτι παρουσάζεται εὐκαιρία διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἀπελευθέρωσις πολὺ γρηγορώτερα. Ὁ Κώστας Βάνης, ὁ πλούσιος γείτων, ὁ δανειστής, εἰς τὸν ὅποιον εἶνε ὑποθηκωμένον τὸ κτήμα τοῦ Γόρι, ἔχει μοναχοκόρην, ἢ ὅποια εἶνε πρὸ πολλοῦ ἐρωτευμένη μὲ τὸν Γεῶργον. Καὶ οἱ δύο γέροντες ἀποφασίζουσιν τὸν γάμον αὐτῶν, ὁ ὅποιος θὰ εἶνε πρὸς τὸ συμφέρον ὄλων. Ὁ Γεῶργος ὅμως ἀρνεῖται, διότι εἶνε ἐρωτευμένος μὲ μίαν κόρην

πτωχὴν καὶ ὀρφανήν, τὴν ὠραίαν Ἑλένην, πρὸς τὴν ὅποιαν ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τὴν κάμῃ σύζυγον. Ἡ ἀρνήσις τοῦ νέου, ὁ ὅποιος δὲν ἐννοεῖ μὲ κανένα τρόπον νὰ κάμῃ γάμον συμφέροντος, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ ἀπλῶς τὸν πατέρα του, προκαλεῖ μίαν βίαιαν σκηναίαν, κατόπιν τῆς ὁποίας ὁ γέρον Γόρις προσβάλλεται ἐξ ἀποπληξίας καὶ ἀποθνήσκει. Καὶ ἐδῶ τὸ δράμα τελειώνει.

Ὁ χῶρος δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἐπιμείνω εἰς τὰ διάφορα ἐπεισόδια καὶ εἰς τὰ δευτερεύοντα πρόσωπα τοῦ ἔργου, μερικὰ τῶν ὁποίων, — ὅπως ἡ γρηᾷ Καλλή, ἢ παραμιάνα τῆς Ἑλένης, καὶ ἡ μικρούλα Ἀννίτσα, ἢ ῥάπτρια, — εἶνε ψυχολογημένα καλλίτερα ἴσως καὶ ἀπὸ τὰ κύρια. Οὔτε νὰ λεπτολογήσω εἰμπορῶ ὅπως ἤθελα, διὰ νὰ ἐξάρω μερικὰ finale πράξεων, πολὺ τεχνικὰ καὶ πολὺ δυνατὰ, καθὼς καὶ μερικὰς σκηνάς, μὲ μεγάλην ἀλήθειαν καὶ πρωτοτυπίαν. Ἡ μόνη μου παρατήρησις εἶνε, ὅτι τὸ ἔργον ἐν γένει ἀποτελεῖ σὰν ἐνα κύκλον, ὁ ὅποιος δὲν σφίγγεται τόσο, καλὰ, ὡστε νὰ κλεισθῇ. Ἀλλ' ἴσως καὶ ἡ ἀτέλεια αὐτῆ, ἡ τεχνικὴ, νὰ εἶνε μᾶλλον προτέρημα παρὰ ἐλάττωμα. Ὅσον διὰ τὴν κεντρικὴν ιδεάν τοῦ δράματος, ἢ ὅποια φαίνεται νὰ εἶνε μία ριζικὴ διαφορὰ ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς μεταξὺ τοῦ νέου καὶ τοῦ γέροντος, — καὶ ὁ νέος φυσικὰ ἔχει τὴν ὀρθοτέραν, — παρατηρῶ ὅτι ναι μὲν δὲν εἶνε καὶ τοσοῦτον πρωτότυπος, ἀλλ' ἐξελίσσεται μὲ ζηλευτὴν πρωτοτυπίαν, τόσο εἰς τὰς ἐκφράσεις — τὸ καθαρῶς ἰδεολογικὸν μέρος — ὅσον καὶ εἰς τὰς σκηνάς, — τὸ δραματικόν. Ὁ διάλογος ἐν γένει φυσικώτατος, καὶ ἡ γλώσσα ὠραία, ἀρμονικὴ, ὀμαλή, χωρὶς ἴχνος ἀκαλασθήτου δημοτικισμοῦ, μολονότι τόσο ζωντανή, τόσο δημοτικὴ, τόσο ποιητικὴ. Ομολομμένως, τὴν μεγαλητέραν ἐντύπωσιν ἔκαμεν ἡ γλώσσα αὐτῆ τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὅποιος καὶ πεζογραφῶν ὑπενθυμίζει τὰ ὠραιότερα τοῦ ποιήματος.

Οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ «Βασιλικοῦ» διηρμήνευσαν τὸ ἔργον μ' ἐξαιρετικὴν στοργήν, μ' ἐνδιαφέρον, μὲ ζωνρότητα. Ἐννοοῦσαν τί ἔλεγαν καὶ ἐπαθαίνοντο πρῶτοι αὐτοί. Τοῦτο συνέτεινεν ὄχι ὀλίγον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ «Ἀσώτου».

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ